

DISSERTATIO HISTORICO-POLITICA,
GENTIVM,

præcipue

SVEO-GOTHICARVM

quod ad

DECIMAS

JURA EXECUTIENS,

cujus,

Sub MODERAMINE

VIRI CL.

D^N. ALGOTHI A.
SCARIN,

Hist. & phil. civ. prof. reg. & ord,

PARTEM PRIOREM,

publico examini sistit

ANDREAS BIRG. SKAREN

W-Goth.

Ad diem **XI** Decembr. Anno MDCCLXIV.

A B O A E,

Excud. JOH. KLEMPE, Reg. Acad. Typogr.

VIRO amplissimo atque celeberrimo

**D^N. NICOLA O
HASSELBOM,**

*Mathem. PROFESSORI regio & ordinario, MÆCE-
NATI nullo non honoris & observantiæ cultu æter-
num prosequendo,*

VIRO nobilissimo

**D^N. CAROLO ISACO
RUUTH,**

*Legionis pedestris CENTORIONIBUS maximè
hodie be.*

IX
V*estrorum NOMINUM, celeberrimi atque
mua: ego memet maximum profiteor esse
sum, quæ mihi tribuistis beneficia, grati animi*

VIRO nobilissimo

**D^N. ANDREÆ
LILIEBRUNN,**

Legionis equestris *CENTURIONI* maximè strenuo:
ut *NUTRITIO* olim, ita nunc quoque *fautore* & *pro-*
moteri piè devenerando.

VIRO nobilissimo

**D^N. JOHANNI
MÖRMAN,**

strenuis, *Fautoribus* & *benefactoribus* olim &
dignissimis.

nobilissimi VIRI & MÆCENATES, mini-
debitorem. Sed qui retribuam, ignovo plane
significatione rependi nulla; modulo certe non

ego meo aliquo, remeiri possim. Quamobrem anis
aliqua, quam quomodo testari queam, quantum
dignum memet existimaveritis, in quem benigni-
opera pretium a mea tenuitate proficisci nil pos-
SIRUM conciliare queam, VESTRAM ego fi-
ut quo olim studio & beneficio PRINCEPS PIE-
pit, eodem meam grati animi oblationem hanc
SIRIS adoleri patiamini; cuius si voti mei
que DEUS beneficia maxima peregrino & egeno
REM eundem, quo ad vixero, precabor etiam, ut
tatis genere quocumque

Celeberrimorum, Nobilissi-

Clerici hu-

Auctor &

num non alia meum magis sollicitum habet res
eo nomine **VOBIS** obstrictus sum, quod non in-
tatis **Vestra** exemplum statueretis. Verum cum
sit, quo eundem in futurum mihi genium **VE-**
dem obtestor atque solitam humanitatem,
RIDUM decimas gentium non gravate susce-
ipsam **VOS** quoque excipere, arisque **VE-**
compos fuero, pro ut opera **VESTRA** ministerio
mihi dispensavit; ita omnis boni **DATO**,
salvos & incolumes diutissime **VOSMET** felicio
cumulare velit!

morumque Nominum Vestrorum

mihi

respondens.

Plur. reverendo atque clarissimo
Dn. ARVIDO GEBBHARDT,
PASTORI Janackalensium meritissimo, quavis obser-
vantia venerando.

Plurimum reverendo atque clarissimo
Dn. ANDREÆ SILVANO,
PASTORI in Rumblinge longe meritissimo, everge-
tæ æternum devenerando.

Plm. reverendo atque clarissimo
Dn. THOMÆ PACCHALENIO,
PASTORI in Wäno meritissimo, fautori certissimo.

IN grati animi ^{muneribus} ob plurima in se colla-
ta beneficia, spemque ulterioris favoris obtinen-
di, in moam decimarum decima, primitias hasce
studiorum suorum, cum omnigena prosperitatis vo-
to, vobis, promotores & benefactores optimi,
dat, dedicat & consecrat.

Plm. reverend. atque clariss. Nominum Vestrorum.

Cultor indefessus
AND. SKAREN.

Handelsmännen i Stapelstaden Åbo
Ehrebörne och Högwälsachtade Herrar
Herr CARL MAGNUS SIERCKEN,

Herr OLOF HERENBERG,

Samt

Inspectoren på Harfwalla i Wäno

Wälsbetrodde och Högwälsachtad

Herr HANS NICLAS JOHN,

Samtelige mäne Högwälsachtade

Wälslynnare.

J betea lilla werck / jag börja låts at skrifwa
Hur' **EDND** tågt och gift af ålder börjat
drifwas:

Hur' så wäl hedningar som folck af Iuda ätt
Sin tacksamhet mot **GU** bewist på sådant sätt.

Sen

Sen Salem war förstört/ och upflom Christna läran:
Hur Båfwens clericie den samma rätt och ähtran
Som Levi förre ha haft/ för sig inkräktat har:
Det är det snille werck jag frihet til mig tar

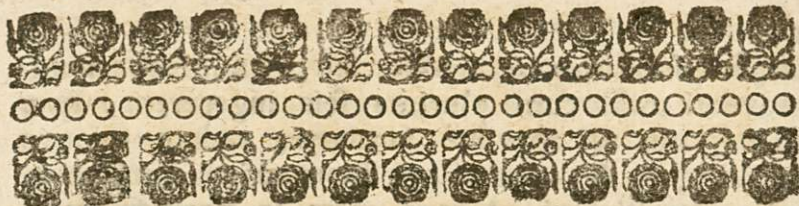
At bära fram för EHR/ som mig ha'n welat skänctia
Til offers rökvärck mer, än jag har kunnat tänctia:
Så ae om nogot här wor' giordt/ som middan wär;
Jag intet mer än ER/ ERZ egit har förärt.

ER signe GUD i EJD/ och det i långa EIDER:
Dch när med EDER tid til slut det ändelig lider/
Så löne GUD igen det goda i mig giort/
Mer än båd' J och jag/ i tiden här ha spork.

Högwälsachtade Herrar Handelsmäns och
Herr Inspektorens
Wine samtelige Wälgynnares

Hörsamste Tjenare

AND. SKAREN

PRÆFAMEN.

DE idoneo velitationis academicæ argumēto, quod nec fastidio Lectorem adficeret, uti trita nimium & vulgaria solent; nec adfectatæ novitatis suspicione offenderet, *Hoc præsertim de Jure decimandi in Suetbia*, non alienū, neq; inconveniens circumspicienti mihi oblatum fuit. Etenim sicut decimandi *usus* multis ante Sinaiticam legislationem seculis, temporibus saltem patriarcharum postdiluvianorum, si non prius, vigere cœpit, Idemqve ad tempora hæc quoque, in quæ nos reservati sumus, verusta sive lege sive consuetudine apud omnes tere gentes invaluit; ita novitatis non facile damnatum iri præsens institutum meum speraverim; quemadmodum in re sterili & proletariâ versari operam, neque facile quisquam mihi improperebit, qui cogitaverit, in modum speciminis academici, ab alio aliquo, ante me, vix ac ne vix quidem pertractatum fuisse argumentum. Instituti hujusce terminum ab initio metamque fuisse, non nego, commentationem compilare quantulamcunqve

de *fatū decimarum in Suetbia*; sed manum operi admoventi mihi, cum plurima sese ingerent, quæ ad nervum rei apprimè facerent, eadem quoque perstringere & contrectare à proposito minime alienum existimavi. Neque enim in promptu mihi fuit de decimandi apud Sveogothos jure usquequidquam commentari, antequam in origines & fata apud alias gentes, instituti illius ritè inquisivissem. Cumque christianismo ortum suum in Suetbia debeat decimandi ritus, quæ apud veteres Christianos moris illius initia fuerint, paucis delibere, ad officium meum quoque pertinere vidi. Speraveram ab initio quidem, fieri a me posse, ut uno, quod dicitur spiritu, conficeretur hoc, quod prostat, mentis curriculum: Sed cū progredienti mihi, & qua fieri potuit, diligentia excutienti eccl. Svec: gazophylacia historica, sese offerrent alia atque alia, quæ sine accuratiori examine, saltem designatione qualicunque eorum, mentioneque factâ, transmittere religio mihi videbatur: Inde dispartiri pensum meum, ipsa summa ratione svadente, coactus sum, & quæ de *fatū in Suetbia decimarum* dicenda supersunt, posterioribus curis, si volet DEUS, reservare. Velitationis propositæ hæc summa, hæc prora atque puppis est, quam si carpere quisquam velit nomine imperitiæ & agrestis stili, is ipse ætatis immaturæ ad maturitatem & perfectiora quæque adspirantis, rationem habeat; imprimis vero provinciam, quam administrandam suscepi, arduam atque vastissimam cogi.

3
cogitet, eandemque transversis tramitibus undequaque lectam. Quamobrem si minus firmo & stabili gradu constitutus, aliqua parte declinasse videar, ut porrecta manu in justum veritatis tramitem me-
met reducat, benevolum Lectorem animitus rogo & obtestor.

§. I.

More eruditorum non nuper scholis recepto, & proinde sua laude neque defraudando, alterutrius *vocabuli*, quod dissertationis caput & fundamentum est, *etymologiam* in limine excutere animus esset: sed cum nullus dubitem, quin sit illa Romanæ lingvæ non penitus ignaro, primo statim incuitu in promptu posita, quid sibi *velint* DECIMÆ accuratè magis illud, potioreque jure inquirendum. Fateor, pro ratione temporum & personarum, ad quas olim spectabat *jus decimandi*, aliter atque aliter definiri solere. Nobiscum si quis definire velit per quotam partem ex fructibus & bonis licite quæsitis, Deo & reipublicæ persolvendam: aut si quis cum juris ecclesiastici dñi. doctoribus: *decimas* esse velit *portionem fructuum atque liciti lucri*, DEO saltem *prestandam*, dissentium non moramur istum, cum quem de moralitate *decimarum* sensum illi habeant, qui sic definiunt, & quibus in acceptis potissimum referri velint publicum collectandi genus illud, in proclivi sit videre. Istis autem, in modum *definitionis* seu *verius descriptionis* præmissis, ad rura hæc nostra ab alienis discernenda, proximum est,

4
vestigia illa curatius rimemur, quibus ad caput atque ad fontem instituti hujus adreperere datum fuerit. Profecto ante legem *Mosaicam* viguisse morem exigendi & conferendi tributi hujus, testantibus ipsis sacrarum literarum pande&is, nemo dubitat. quo autem jure, qua intentione, quibus, & abs quibus solutæ omnium primo fuerint collationes hæ ipsæ, magis incertum est. Palato nonnullorum arridet, natales instituti hujus ab Adamo ejusque filiis reperere. Ex illo ordine, exterorum non nemini esse videtur]. consultus nostræ gentis, doct. J. LOCCENIUS (A) inductus, uti videri possit, legum Svethicæ gentis ecclesiasticarum vetere edicto, quo, ne quæ pierati utili ex antiquitate deesset auctoritas, de ADAMO ejusque filii perhibent compilatores sacrificuli, quod sicut SALOMON primus erat, qui templum struxerit: ita hi quoque primi, qui decimas dederint. Verum, papavere ac sesamo licet sparum videri velit salsamenti genus illud, meras tamen fabulas esse, qui calculum ritè posuerit, non è longinquo videbit. Dicit S. Sacra, *Adami* filios de fructu terræ & gregis sui, primitias DEO obtulisse, sed quis quæso! inde concludere audet ejusmodi primitias fuisse oblationes, quales in posteritate decimæ fuerint? Dicunt *Pontificii* quidem juris naturalis esse, & ad externum cultum Numinis pertinere: sed sicut sacrificium Christi verum, quod *avivw* erat, non nisi à voluntate DEI unice dependebat: ita de typis & repræsentationibus, quæ jam

jam ante usu venerunt, idem magis dicendum. *ABRA-*
HAMUM primum decimas dedisse de spoliis quin-
 que regum *MELCHISEDECO*, *MOSES* & una cum il-
 lo epistolæ ad Hebræos auctor consentiunt. Sed quæ
 liberæ voluntatis erant, neque determinatæ quantita-
 tis: magisque voti, aut si dicere mavis, *Sacrificii eu-*
charistici, quam præstationis & obligationis perfectæ a-
 licujus rationem habuerunt. Est eadem nullis non
 doctoribus & commentatoribus hodiernis, *Anglos*
 nonnullos si exceperimus, recepta sententia: à qua
 Judæorum magistri ipsi neque dissentiunt; agnosce-
 tes decimas, quales in posteritate invaluerunt, stricti &
 perfecti juris, ab Abrahamo neque institutas fuisse.
 (b) erantque ab eucharisticis *Auti* neque diversi
 generis decimæ illæ, quas in *Padanem* Syriæ profi-
 ciscens *JACOBUS* vovit se daturum DEO, si in do-
 mum patris sui solpes & incolumis reverteretur:
 Quibus positis, nempe quod non *legales* sed *arbi-*
trariæ fuerint primorum temporum decimæ, vanas
 omnino censendas esse cogitationes non paucorum,
 quis non videt? eorum puta, qui constituto pecu-
 liari sacerdotio, oblationes illas factas fuisse docent,
 cum ordo & societas sacrorum distincta nulla, tempore
 illo, introducta fuerit. Hi vero patriarchæ, *Jaco-*
bum puta atque *Abrahamum*, ut ad illos redeam, u-
 trum primum illi *sua sponte* nutuque, an vero
 imitatione aliorum, piæ & gratæ mentis læ sym-
 bola ista conservatori suo DEO consecrarint, do-
 ctiores inter se dissentiant plurimi. Nobis ne im-
 im-

improvisò accidat, quòd SELDENO Anglo, cum decimis sub novo fœdere divinam auctoritatem derogaret, isti controversiæ nos non immittimus; Saltem observamus jam olim gentilibus quoque usitatum fuisse, cum prospere ipsis cederent, quæ destinaverant, præsertim verò captis & triumphalis hostibus, decimas, seu victimas, ex spoliis vovere & solvere diis suis. Quemadmodum de Pelagis & Carthaginensibus & aliis, Herculi & Apollini ceterisque diis vota nuncupantibus, auctorum, infinito numero, testimonia prostant. Certe *Herculana decuma* Romanis olim quoque proverbio nota fuit, quæ Herculi decimam rei familiaris partem consecraverunt homines vanissimi: fore sperantes ut aureis donis ærea sua permutarent, hæc, e, cum tœnore ea, quæ largiti essent, reciperent. (*)

(*) de jur. Eccl. c. 1. §. 1. ubi in notis ad prædictum caput contendit: ex eo, quod Abrahamus Melchisedeco decimas dederit, licitum esse suspicari, forsitan pro Adamo intelligendum esse Abrahamum, aut ei substituendum.

(b) apud Joban. Seldenum de Synedr. Lib. 1. C. II.

(*) Plautum vide sis citatum Wolfio comment: in offic. Cicer. p. 143.

§. II.

Olim inter gentes quoque decimas regibus tributis loco solutas fuisse, inter alios observarunt CLERICUS (a) & SPENCERUS. (b) ad quem morem alludere quoque videtur SAMUEL, jus regium explicans. (c) Utrum autem, jure regio, DEUS in populo Israëlitico

litico eas sibi vindicaverit, tanquam rex in theocra-
 tia (d) id quod contendit Clericus, (e) cum Spem-
 cero, quorum sententiæ BUDDÆUS quoque adstipula-
 tur; (f) an vero morem antiquum, quo decimæ
 consecratæ fuerint, DEUS retinuerit, & in illa so-
 lemni juris divini promulgatione *Sinaitica* legis au-
 thoritatem demum habere jusserit, explicatu non a-
 deo facile, nobisq; scire in præsentia neq; è re esse vi-
 detur. *Primo* vel inde verosimile fit, quod decimas
 Israëlitaè haud *jussi* fuerint DEO consecrare aut
 eas in altari offerre. *Sacrificiis* enim victimæ & aliæ ob-
 lationes erant assignatæ. Quin, sacerdotibus & Le-
 vitis in sustentatione, decimas peculiari modo assigna-
 tas fuisse constat; ut reliqui quidem ex populo ter-
 ram colerent, partemqve, juxta sortem, in divisione
 caperent; *Levitæ* autem & sacerdotes ab hac divi-
 sione penitus essent exclusi, ne per agrariæ &
 pecuariæ rei labores, à cura *sacrorum*, quæ olim
 satis amplæ & plenæ, neqve minoris hodie sollici-
 tudinis sunt, avocarentur. *Æquum* igitur ac justum
 erat, ut *Levitæ*, ex sententia & edicto *NUMINIS*, in
 divisione & distributione terræ promissæ, præteriti,
 in compensationem hujus jacturæ, ab universo ale-
 rentur populo, & certam quotam ex fructibus &
 pecoribus acciperent. in quibus primarios Israelita-
 rum, ut & ceterorum hodie quoque orientalium
 populorum reditus consistere satis notum est. (*)
 De illis vero *decimis*, quas jure suo, ceu princeps
 populi, DEUS sibi vindicabat & *sacrorum* mini-
 stris

8
stris mox assignabat, in Levitico non obscure agit, cum *decimas* filiorum Israël, quas DEO in oblationem offerrent, iisdem se in possessionem daturū spondet pro ministerio eorum. (g) Docent autem circumstantiæ illæ, has ex lege Mosaica debitas decimas, ab iis, quæ ab ABRAHAMO oblatae & a JACOBO per votum promissæ essent, admodum multum differre, diversumque finem habuisse; *Hæ* quippe DEO offerebantur, ritu sacrificiorum devotorum *communi*, non *illæ*, quas legisterium Mosaicum sacerdotibus & Levitis in diversum adscripserat finem. *Hæ* in quocunq; statu locum habere poterant, non *illæ*, quæ statum civilem præsupponunt. Neque enim totus terrarum orbis huic obnoxius factus erat tributo, sed tantum terra Cananæa & Israëlita. Remanet igitur decimas sacerdotib⁹ Levitisq; in constituta Israëlita republicâ, perfecto jure competiisse; non sicut olim, ad arbitrium & placitum, *privatim* amplius, sed ex necessitate & *æ* condicte legis, solutas fuisse, quemadmodum, extincta republica Judaica terræque hæreditaria amissa, imo deleto sacerdotio, hos, qui ex tribu *Levi* sanguinem ducerent, pristino jure suo penitus excidisse, notum est. Unde, *utrum verbi Divini ministris in N. Test. Jure divino decimæ debeantur?* quæstio est, quam, magno animorum motu ordinis literarii & ecclesiastici antistites jam ante tractarunt, nobisque eandem in fine dissertationis attingere, neque inconveniens erit.

(a) ad Gen. XLI. 34. & XLVII. 28.

(b) in notis ad Selden. diff. I. Sect. 1. §. 2.

(c) I Sam. VIII. 15.

(d) Thomafius. ad Lancelotum, in notis pag. 1134. videatur. ubi non dubitatur, ad obligationem Juris divini naturalis a DEO explicati, etiam decimas pertinere: nec non illas ideo solvi debere, quod DEUS fit terræ Dominus directus, homines autem tantum Domini utiles, quibus dominium utile concessit.

(e) ad Seld. differt. cit. 3.

(f) In Hist. Eccl. Vet. Test. per. I. Sect. 3 p. 391.

(*) Qui sidarim Perficam adhuc dum gerit, dominum Schack NADIR, à pastore latronem, & ex latrone regem factum, rerum gestarum, qui hodie sunt, commemorari consentiunt universi

(g) Num. XVII. 24. Levit. XXVII. 30. 32.

§. III.

Quomodo decimas in Vet. Test. ex gratia, sed non gratis datæ fuerint, audivimus. quomodo ab invicem separandæ aliis atque aliis, idque diversimode præstandæ fuerint, ex S. Scriptura hinc inde patet; summam vero in eo constituisse deprehendimus. Dabatur decima, vel decima pars ex terra & pecudibus. Ex terræ omni semine, de frugibus & arborum fructibus; item oleo & musto, ficibus, malogranatis. Ex pecudibus; de armento & grege conferebantur, non in alios usus vertendæ, quam qui in lege præscripti essent. Verum plura fuere genera decimarum; Erat prima sors Levitarum, qui-

B

bus

bus in vitæ alimoniam, in laboris mercedem & demum ablata hæreditatis compensationem cedebant. Succedebat *decimarum decima*, quam jussu divino (a) ex sua sorte Levitis pendebant *sacerdotibus*, seu verius summo pontifici, ut sui ordinis gentisque viris ille deinceps distribueret & ex æquo communicaret. Ab illa distabat decima *sanctitatis* (b) ad celebrationem *festorum*, coram arca fœderis, solvenda. Ne de tertii cujusque anni *decimis* quid dicam, quarum vetus lex institutionem continet, & qui in illam commentati sunt utriusque ecclesiæ doctores, crebram mentionem injiciunt.

(a) Num. 18. 28.

(b) 2. Chron. 31. 6.

§. IV.

Quo tempore & quorum ministerio, provisuque *decimæ* ad novi testamenti ecclesias pervenerint, de eo doctores maximopere dissentiunt, certe non satis liquere, in ceteris conferri meretur *WERNDLE*. (a) Sunt, non nego, qui amissa licet hæreditate & extincto veteri sacerdotio, tamen institutiones prioris ævi atq; fœderis non omnes abolitas ceteri volunt, præsertim, quæ spectant *commoda sacerdotum*; eoque intuitu decimas, jure & rigore eodem, quo a Levitis olim, in N. Test. ab *episcopis & presbyteris* postulari & exigi debere, saltem exigi posse putant. Sed cum in tabulis authenticis, iisdemque coævis translatis in N. Test. sacerdotii, juris illius mentio nulla facta inveniatur, *Josephus* po-

liti-

liticum illud ad sequioris *ævi* & *ecclesiæ* traditiones omnino referendum esse, nostrum non facile quisquam amplius dubitat. Nusquam enim *SALVATOR*, nullibi *Apostoli* hoc inculcarunt dogma, neque *patres* *ecclesiæ* primitivæ necessitatem præstandarum agnoverunt decimarum, licet ex statu *Veter.* rest. argumentando, studia fidelium excitare voluerint, ut ad imitationem populi *Israelitici*, liberaliores essent in erogandis bonis in pauperum sustentationem. quin, factum quoque fuit, auctoribus & iustoribus illis; ut si inter illos, qui nascentis *ecclesiæ* sacra curarunt, essent aliqui opis alienæ omnino indigentes, alii à membris *ecclesiæ*, quantum satis esset, alii fuerint atque sustentari. plurimi, ne fidelibus graves essent, aut religionis obtentu, collationes, aliis usibus, præsertim vero pauperum sustentationi destinatas, ad se trahere velle viderentur, manuum opere & artificio quocumque sibi suæque domui panem, neque nisi quotidianum compararunt. *Decimarum* nulla adhuc mentio facta fuit. Victitarunt, una cum cetero clero, qui *ecclesiis* præerant, ex oblationibus spontaneis fidelium, teste in apologetico non *TERTULLIANO* solum, sed & vitæ *Augustini* compilatore *Pofidonio*, ne quid de *AMMIANO MARCELLINO*, ceterisque antiquitatum *ecclesiæ* promis condis *ævi* illius, dicam, quorum vel in eundem sensum conspirans vox est, aut purum putum silentium.

B 2

§. V.

(a) *Vid. Wernde cancell. Brix. in suo singulari tractatu von Behendrecht.*

AB illo sincero, puta apostolico ævo, facto trans-
 cursu ad sequentia secula, apparebit *IRENÆUM*
 seculi secundi patrem itemque *CYPRIANUM* Sec. III.
 episcopum *Cartaginensem*, licet nulla sub nomine
 aut legis aut pœnalis sanctionis adhuc, mentionem ta-
 men iniecisse veteris sub lege instituti, crebram, e-
 amque gratiæ atque devotionis plenissimam, quam
hortulatus fratres æmularentur. Scilicet quemad-
 modum decimas ex fructibus olim perciperet ve-
 tus sacerdotium; ita hominum, qui plura & majora
 accepissent, esset nunc etiam decimare omnia sua,
 eademque ad dominicos usus libere & hilariter con-
 ferre. Tercio labente seculo, primitiæ a nonnullis sol-
 vebantur clero, presbyteris hortantibus. Inter om-
 nes *ORIGENES* hoc argumentum magis alta voce
 & constantis animi fiducia urfit, observantibus vi-
 ris *Ch. FLEURIO* (a) *THOMASSINO* (b) *BASNAGIO* (c)
 aliisque. Diserta sunt verba *ORIGENIS*: (d) Decet, in-
 quit ille, utique est, etiam sacerdotibus evangelii offerre
 primitias. Ita enim Dominus disposuit, ut qui evangelium
 annuncians, de evangelio vivant, & qui altari deserviant, de
 altari quoque participant. Et sicut hoc dignum & decens
 est, sic è contrario indecens & indignum existimo, imo
 impium, ut is, qui *DEUM* colit & ingreditur ecclesiam *DEI*,
 qui scit sacerdotes & ministros assistere altari & aut ver-
 bo *DEI*, aut ministerio ecclesie deservire, ut de fructibus
 terræ, quos dat *DEUS*, solem suum producendo & pluvii-
 as suis ministrando, non offerat primitias sacerdotibus.

*Non videntur ejusmodi animi habere memoriam Dei, nec cogitare quod quia, DEUS dedit, fructus illos cepit. Non diffidendum patres improvide egisse in reducendis decimis ex Vet. Test. Eo enim factum fuit de- mum, ut univrsam sacerdotium legislationis Mo- saicæ & instituta tantum non omnia, cum omni apparatu & juribus suis pedetentim ad sacra sua traxerint nostri de ecclesia homines. Scilicet aper- tâ semel porta, fractoque inter utrumq; scedus, pariete intergerino, infinita juris veteris instituta recoquere, & sub lege necessitatis, sine examine debito, fidelibus ausi sunt obtrudere. Atque illo- rum fide nituntur, quotquot in posteritate ad ordi- nis sui jura, *decimarum* omne genus penitus & omni- no referri volunt. Cum tamen *patrum* (valoris istæ illud quod probandum erat, non evincant, sed quid privatim illi senserint, quæ imprimis ratione sibi suisque fratribus benignè fieri voluerint, saltem mentionem injiciant. Interim quod *constitutiones* at- tinet *apostolicas*, quibus ritus Levitici in ecclesiam investiti hujus antiquitatem probare solent pontificii, pro fabulis & commentis sequioris ævi non no- stri solum, verum etiam qui in illis cordatiores sunt & doctiores habent universi. Inter alios, qui supra quam dici potest, majorem canonibus hujus auctoritatem conciliare volunt. *BARONIUS* Cardinalis est. Imo, quæ de primitiis dixerat *Origenes*, decimis quoque accommodanda esse omnino urget. Ve- rum *Baronio* demus, ad decimas perinde atque pri- mi-*

mitias solvendas, Christianos ab *Origene* incitatos fuisse. Vi legis, certe, cui obnoxia foret ecclesia, primitias decimasq; oblatas esse, negamus & pernegamus. Liberrimum hoc pietatis opus fuit, quod perpetratum suæ laudis haud expers fuit, omissum censurâ caruit. Sic Hierosolymitanis integrum fuit domorum distracta pretia ad pedes apostolorum deponere. Qui ea liberalitate erant, illi suum terebant honorem. Id totum arbitrio voluntatis permissum esse, *PETRUS* ipse docuit *Actor. cap. V. 4* sic perfidum compellens *Ananiam*: *Nonne si servasses, Tuum tibi mansisses, & nonne venditum in tua fuisses potestate?* Dicit *PAULUS* quemvis operarium mercede sua dignum esse, & qui altari affideat, eum ex altari participare debere. Id quidem pie, si de moralitate beneficiorum ecclesiasticorum, quæ pro opera & labore debentur, sermo fuerit. Verum in desuetudinem abire jussu vetere instituto, quamlibet sacrificandi ceremoniam partim abolitam, partim retentam fuisse, sine præjudicio veritatis, vix ac ne vix quidem asseri posse videtur. sed erit de moralitate decimarum, quemadmodum modo diximus, in fine opportunior dicendi locus.

(a) dans l'histoire eccl. Tom. II. p. 162.

(b) de Vet. & nov. eccl. discipl. P. III. L. I. c. 3. §. 9.

(c) Tom. II. diss. V. de decimis §. X.

(d) in Numer. homil. II.

§. VI.

Pastrum, quorum jam ante meminimus, ceterorum.

rumque, ut puta *HIERONIMI, AUGUSTINI* aliorumque argumenta, itidem magis monita erant, quam testimonia de praxi illius temporis, *Conciliorum* edicto aliquo comprobata. Conatur id quidem evincere *L. THOMASSINUS* in suo de *vetere & nova ecclesie disciplina*, commentario: sed si ex ceteris curis & operibus ejus, hujusce libri pretium fuerit æstimandum, apud protestantes certe admodum non bene audit; postquam pristinum illud sapientiæ genus; promiscuè omnia credendi & fingendi, evilit, & scholis eorum exterminari cœpit. Seculo IV. adulto & præcipiti, testante *BASNAGIO*, nomen *decimarum* & res simul in ecclesiam ingreditur. Sed de necessitate solvendarum, hoc seculo, decimarum, etiamnum silent concilia, quæ non præterissent hoc argumentum, si patres arbitrati fuissent *legale* esse hoc tributum, idemq; universale & propterea omnibus omnino imponendum esse. *Canones Arabici* C. Nicæni 1, apud *HARDUINUM* (a) de primitiarum necessitate præceptum habent, ut ex iis sustententur sacerdotes & ecclesiæ ministri. *Eos* vero esse sublestæ fidei, plus quam manifestum est, nec alios unquam ecclesia orientalis novit canones *Nicænos*, quam quos codex canonum universæ ecclesiæ exhibet. Interim primitias jam in quibusdam ecclesiis, ex hac patrum doctrina in usu fuisse docent *patres Gangrenses* in epistola synodica, anni C. N. 325, apud *Harduinum*. (b) In qua *Eustathio* patriarchæ Antiocheno hoc crimini dant, quod primitias fru-

gum ecclesiasticas, quas institutio veterum ecclesiæ tribuit, sibi vindicaverit. Sed ab illis, ad generalem decimarum praxin, nullum argumentum neci validum, nec assertum patrum *Gangrensium* universalem ecclesiæ observantiam evincere potest. Tamen hoc seculo labente, bene multos Christianos, pastorum suorum admonitionibus adductos, decimas dedisse non male existimam⁹, licet more quodam solenni nondum fuerint solutæ. Prodeat *CONSTANTINUS* ille *magnus*, qui cumulatis supra modum beneficiis & legibus, verum iisdem parum providis atque cautis, de ecclesiâ bene meritus est. *Frumentarium* canonem dedisse scimus, decimas nescimus. quarum si, publice fuissent imperatæ, non aliter ac canonis frumentarii, meminisset historia. Neque legimus *JULIANUM*, *Apostatam* vulgo dictum, decimas episcopis eripuisse, quod procul dubio perfecisset, si more institutoque publico tributæ fuissent. *Constantini* frumentarium canonem abstulit, sed quem *JOVIANUS*, qui immediate successit, postliminio reddi imperavit & in integrum restitui.

(a) *Tom. I. concil. p. 510.*

(b) *cit. l. p. 530.*

§. VII.

Vestigia quædam de *decimis*, in conciliis sequioris ævi sparsim extant. In *Concilio Turonensi* II:di anno 567. habiti, canonibus, de iis nihil cavetur, & tamen patres Turonenses in epistola synodica suæ apud *HARDIIMUM* (a) monita de decimis hæc

hæc subjungunt: Illud vero instantissime monemus, ut *Abrabae* documenta sequentes, decimas ex omni facultate, non pigeat DEO pro reliquis, quæ possidetis, conservandis offerre: Ne sibi ipsi inopiam generes, qui parva non tribuit, ut plura retinet (*). Et quod dicendum est verius, suum persolvat pretium, ne se trahi videat peccato dominante captivum. Addunt etiam hæc: Ergo si quis in *Abrabae* collocari desiderat gremio, ejusdem non repugnet exemplo in solvendis sc. decimis. Speciosum, sed sine virtute acumen! interim si sub præcisa necessitate jam solvendæ fuissent decimæ, patres sine dubio canones de hoc argumento in ipso concilio edidissent, quod non factum esse remur. Imperante *JUSTINIANO*, decimæ suam libertatem adhuc retinere. alias enim in ejus legibus, decimarum mentio, procul dubio facta fuisset. Interim conciliis, de iis circa hæc tempora, adhuc tacentibus, veritati consentaneum est earum necessitatem, patrum privatâ tantum persuasione, non verò publicâ adhuc auctoritate aliquâ, inculcatam fuisse. Tandem verò præcepta quædam, tam civilia quam ecclesiastica decimarum imperatarum, in conciliis & legibus seculo VI. occurrit. In *Gallia* *CHLOTARII* constitutio circa annum 560 c. II. de decimis hæc habet: *Agraria, pascuaria & decimas porcorum, ecclesiae, pro fidei nostrae devotione concedimus, ita ut actor aut decimator in rebus ecclesiae nullus accedat.* (b) In concilio *Matisconensi* II. anno 583. habito c. 5. apud *Harduinum* (a) seu 585, ut *BAS. MAGNIS* habet, occurrit præceptum de solvendis decimis,

cimis, sed tale, ut decimarum solutio, utrum eo tempore neglecta, an verò constante praxi recepta fuerit, quod quidem probabilius, nemo certo scire possit. Edicunt patres: *Leges divinae consulentes sacerdotibus ac ministris ecclesiarum, pro haereditatis portione omni populo praeceperunt decimas fructuum suorum locis sacris praestare, ut nullo labore impediti, horis legitimis, spiritualibus possint vacare ministeriis. Quales leges Christianorum congeries longis temporibus custodivit intemeratas* Nunc autem paulatim praevaricatores legum, penes omnes, Christiani (d) ostenduntur, dum ea, quae divinitus sancita sunt, illi adimplere negligunt. Unde statuimus ac decernimus, ut mos antiquus a fidelibus reparetur. Et decimas ecclesiasticis famulantibus ceremoniis, populus omnis inferat, quas sacerdotes aut in pauperum usum aut in captivorum redemptionem prerogantes, suis orationibus pacem populo ac salutem impetrent. Quo canone aperte liquet, paucos in Gallia adhuc decimas clero exsoluisse. Et unicus hic adhiberi potest canon ex seculo VI. quo decimae sint imperatae. Exemplo *Maisconensis cleri conciliiq;* secuta secula juri decimandi legis necessitatem tandem imposuerunt, quam edictis quoq; suis reges sanxere. Pauca tamen decimarum vestigia, seculo currente VII. reperiri refert *Harduinus (e)*. *Theodori Cantuariensis Capitula ad annum 683. de decimis nonnulla praecipunt. Profecto in cap. XXIV. haec habentur verba; Presbyter decimas dare non cogetur. Et cap. XXX. Tributum ecclesiae sit, sicut est consuetudo provinciae, ne pauperes tamen vim in decimis patiantur.* (a)

(a) Tom. III con il. p. 368.

(*) videtur zelus patrum pius hic esse eundem omnino finem respexisse, quem jam ante gentiles decumâ Herculanâ sua in oculis habuisse, paulo ante monuimus pag.

(b) Vid. Stephan. Baluz. Tom I. capitul p. 8.

(c) Tom. II., concil. p. 461.

(d) dixerimus potius, decimas nondum universaliter introductas fuisse, patresque hujus concilii, ex doctrina quorundam antiquorum patrum, deceptos credidisse, praxin earum oblitteratam fuisse. Quo vero posito, omnes Christiani ab officio decimarum solvendarum non probe dicuntur descivisse.

(e) Tom. III. concil. p. 1772.

§. VIII.

Legibus Francorum, seculo demum VIII. decimarum usus emergere & auctoritate principis interveniente, magis magisque confirmari cœpit. Præcepta frequentissima in capitularibus legibus eorum, imprimis vero illis, quæ CAROLUM M. auctorem mentiuntur, de anno 801. apud Baluz. (a) sacerdotibus injungunt, ut unusquisque scire faciat cunctos sibi pertinentes, qualiter decimas totius facultatis, ecclesiis divinis debite offerant. In sequenti capite adjungitur: Eas dividendas esse in tres partes, ut prima ad ornamenta ecclesiarum, altera ad usus pauperum, & tertia sacerdotibus cedat. (b) Neque decimam laborum partem oneris hujus immunem esse voluit, quod C. XVII. etiam constituitur: *Secundum DEI mandatum*, inquit legis-

lator, *praecipimus*, ut omnes decimam partem substantiæ & laboris sui, ecclesiis & sacerdotibus donent, tam nobiles quam ingenui, similiter & alii, juxta quod DEUS unicuique dederit Christiano, partem DEO reddant. (c)

(a) *Tom. I. capit. p. 359. c. 6.*

(b) *apud Baluz. cit. L. V. C. 101. p. 841.*

(c) *Basnag. Tom. II. diss. V. de Decim. §. XVI.*

§. IX.

Regna ad Christianismum conversa, nulla alicui potestate facta sese opponendi, huic mox subiciebantur tributo; Neque enim amplius ab eodem immunes esse poterant, qui ecclesiæ, h. e. cleri dominio humeros submiserant suos. Vix dum scepro Francorum colla sua subdiderant *Saxones*, cum legem de solvendis *decimis* eis imponeret *CAROLUS M.* teste *Schatenio*. (a) *Carolus* tamen prudenter episcopus hortatus est, ne cum fidei damno nimis amarè & rigide in hoc tributo exigendo agerent: *Vestra, scribit, sanctissima pietas sapienti provideat consilio, utrum melius sit, rudibus populis in principio fidei, jugum imponere decimarum, ut plena fiat per singulas domos exactio illarum. An apostoli quoque, ab ipso DEO edocti & ad praedicandum mundo missi, exactiones decimarum exegissent, vel alicubi demandassent dari, considerandum est. Scimus quod decimatio substantiæ nostræ valde bona est. Sed melius est illam amittere, quam fidem perdere. Nos vero in fide Catholica nati, nutriti & edocti, vix consentimus substantiam nostram ple-*
ni.

niter decimare. Quanto magis tenera fides & infantilis animus & avara mens illarum largitati non consentit? Roborata vero fide & confirmata consuetudine Christianitatis, tunc quasi viris perfectis fortiora danda sunt praecepta, quae solida mens religione Christiana non abhorreat. (b)

A principe Martio & bellis implicito quid ad veritatem & prudentiam pulchrius dici, aut in medium consuli potuit? Interim cum hoc onere, per haec & sequentia tempora conjuncta erat conversio fidelium, quod non poterat non eorum animos a fide in Christum alienare. Nec consilia facile admittebant clerici saniora, avaritiam plane corrupti, magis bona laicorum affectantes, quam de illorum solliciti animabus; quasi sine auro sacra consistere nequeant, neque caritatis officia sine auro exerceri. Rigalicii iudicium verbis exiguum videri potest, sed exquisitum & opportunum, si momenta rerum attenderimus, & propterea dignum maxime, quod hoc loco in censum & rationem veniat: Exolescente sportularum honore, inquit, intravere in ecclesiam DECIMAE, religionis obtentu, ac primo quidem spontanea liberalitate, quasi sportulis haud sufficientibus, oblatae, mox avarè & crudeliter exactae.

(a) In hist. Westphal. (b) N. Alex. ad an. 798.

§. X.

Hicce decimis, quae unice jure Divino clericis deberi credebantur, mox laici inhiare coeperunt, non sine maxima clericorum murmuratione & strepitu. Et adhuc cum tot decimarum genera in regnis

gnis possidentur, vel jure feudi (2) vel alio titulo, non potest fieri, quin invidia clericorum exinde moveatur. Decimæ vero variis modis olim in manus laicorum civium transiverunt (1) ex principum atq; regum dispositione, qui monasteria & ecclesias in sua adhuc manu habuerunt, & ob necessitates publicas, prædia ecclesiastica militibus distribuerunt. Idque non alio magis, quam illo titulo factum fuit, quod milites pro defensione ecclesiarum, simul arma, dum res ita postulabat, inferrent hosti; cujus quoque intuitu æquum censebatur, ut ex penu ecclesiæ subsidium stipendiumque quoddam ferrent; atque in illum modum perhibent de *CAROLO MARTELLO* duce regente Francorum, historici ætatis ejusdem, quod bona ecclesiastica militibus suis utenda concesserit. Probabile ergo est, eundem saltem, decimas in feudum militibus dedisse. Observat id ipsum *Vadianus* apud *Goldastum* (b) & de temporibus *CAROLOMANNI* ita loquitur: *Jam tunc enim prærant, non Abbates modo, quorum avaritia dudum ecclesiis nocuit, sed nobiles etiam Laici, qui Principum indulgentia abusi, decimas sibi frequentè vindicaverunt.* (2) Decimæ Laicis cessere, audacia prælatorum, bona & ecclesiæ jura adeo sibi asserentium, ut de iis, pro lubitu, disponere non dubitarent. Non rarò publica necessitas postcebat, ut potentia majoris viros sibi devincerent, illos *Vasallos* ecclesiæ militesque constituerent, & demum vinculo quodam eosdè sibi obstringerent. Atq;

ia-

inde forte non injuriâ repeti possunt origines illorum CHRISTI *militum*, pro dilatando papæ regno olim dimicantium & strenue occumbentium. quavis, si rem rite computaverimus, ex gentilium sacris devotionis militaris fastus ille non minus apte derivari possit. (†) Sed deerat aliis neque ambitio, quæ movebantur, ut plures sibi clientes vasallosque conciliarent. (3) Iterum nova causa, quæ decimæ laicis cessere, hæc erat: Exstruxere in villis suis potentiores capellas & oratoria, pro se suisque subditis, quæ instar ecclesiarum parochialium erant, ex quibus decimas sibi retinebant, jure quodam census, ecclesiæ imposito. Regum exempla intuebantur, qui in capellis *dominicas* decimas (c) quas sui juris dicebant, laicis dabant. In concilio *Meldensi*, anno 845. celebrato c. 75. apud *Harduinum*: (d) patres, id minime approbandum, sed indignum esse judicarunt, ut *capellas* villarum suarum, *laicis* committerent. Et si laici, dicunt, capellas habuerint, à ratione & auctoritate illud saltem alienum haberetur, ut ipsi decimas accipiant, & inde canes & *geneciaras* (✱) suas pascant. Credibile non est nobiles hoc canone motos fuisse, ut mox decimas, quas sui juris esse credebant, dimitterent, quin inde potius factum arbitramur, ut in pagis, in quibus nobiles *ecclesias parochiales* pro tota sua familia, quæ potissimum ex rusticis servilis conditionis constabat, exstruxere, decimas sibi adscriperint, & jure hæreditario in posteros suos trans-

transmiserint, quod vel tot *decimarum allodialium* exempla in prædiis & pagis nobilium, etiam in hac nostra gente, testantur, quæ hodie, titulo veteri illo, ab iisdem possessoribus habentur, retinentur. Huc demum (4) accessit rapacitas potentiorum, bona ecclesiastica invadentium. Quid stomachus sui impos, eidemq; delata divinitas, in *sacris* efficere posset, videntes *laici* potentiores, abs sua humanitate non alienum putarunt, ejusdem formæ in suis moribus retinere vestigia. De vi aperta horum frequenter querebantur clerici; patresque licet prolixè de hac rapacitate egerint, inanes tamen ut plurimum erant hæ querele, nec arma spiritualia ut loquuntur, illud effectui dare poterant, ut prædam potentioribus laicis eriperent. Isthæc ex *BOEHMERO*, si non omnia, maximam partem tamen, qui veteris ecclesiæ jura, eorum transfigurationes, h. e. mutationes & mutationum successiones diligentissime excussit. (e).

(a) Qua ratione autem primum decimæ in feudum dari coeperint, exponit *Albert. Cranzius lib. 1. Metrop. c. 2.* Ferunt, inquit, indictas populo decimas, de more Christianorum, non pervenisse pontifici primum, sed regis præfectis, ut inde stipendia militibus & sumtus faceret crebrarum in partes infidelium expeditionum. Tributorum nomen horrebat liberati a vetus populus, sed decimarum exactionem recusare non poterant. Interpretantur annales, hinc ortum ut multarum hodie decimarum exactiones sint in manibus Laicorum: Ego aliam huic rei causam

sam accessisse conicio cum non satis fiderent Pontifices sua jura ab laicis principibus tutari, dedisse arbitror partem decimarum principibus in manum, per speciem feudi & beneficii: malentes amittere dimidium, quam totum: Inde factum, ut a principibus transirent in ministeriales, qui nunc militares appellantur. add. eundem Lib. 6. Saxoniæ c. 52. Beat. Rhenan. rer. Germ. lib. 2. pag. 90. Lechman. Chron. Spirens. lib. 5. c. 67. Eadem verba observavit Schottelius de Jur. decimandi c. 8, §. 7. p. 245. & Thomas in Lancelot. Part. II. p. 155. in N. ad §. 17.

(b) Tom. III. rerum Alemann. p. 10.

(*) ad gynaeceum spectantes feminas intelligit.

(c) De imae ratione originis suae sunt vel ecclesiasticae vel profanae, ut loquuntur. Illae dicuntur, quae primordialiter ecclesiis debitaе, tractu temporis variis modis ad laicos transire, vel adhuc ab ecclesia possidentur. Hæ vero sunt illi proventus, quos principes regesque vel ex metallis vel aliis bonis dominicis, ut olim vocatae sunt, percipiunt.

(d) Tom. IV. concil. p. 1409.

(e) Boehmer. Tom. III. L. 30. de decimis.

§. XI.

Talia fata decimæ habuere in regnis ad Christianismum conversis. Clerici nullū non lapidem movere quidem, quo faciliorem sibi reddere possent retractum decimarum; præscriptionis jus suum maxime urgentes: Sed cum titulum vetustatis eundem

dem laici quoque pertinaciter, & illud neque temere opponerent, retinuit quæ semel apprehenderat, unaquæque pars, & pro suo vindicavit. Sed deturbe curiæ Romanæ nunquam prætextus ad metam, quam collinearet, perveniendi. Adeo non uno antro misere semet claudi patiebantur ejus clientes, ut non exitum curarum aliunde quæsierint & invenerint. Cum illa non proficerent machinamenta, quibus hæctenus institissent, ad turbandam quietem, eandemque bonæ fidei possessionem decimarum, rationem summæ necessitatis religionem, patriam & unius cujusque opes atque vitam in discrimen vocantis, exaggerare, turbatis temporibus & publicis rebus, non intermiserunt. Hisce motivis insurgabant, cum ad solvendas promptè decimas, laici non alia via flecti potuere. Habita est anno 1518. coram Imperatore *MAXIMILIANO*, in conventu principum Germaniæ à legatis *LEONIS X.* oratio, pro colligendis decimis in expeditionem contra *TURCAS*: quo invento novo, non novo, (a) id omni mentis ope omnibusque viribus egerunt, ut Germaniæ proceribus persuaderent, se *sinere agere*, nec Romanam curiam, vulgato aliorum more, quærere Germanorum thesauros, sed salutem ecclesiæ & religionis Christianæ integritatem. Verum firmamento fidei non opus fuisset novo illo, si non confisi sibi essent ejusdem puta *fides, suæ* in annalibus jam antea fluxæ, neque nisi leviter fundatæ. Sed comminiscerentur illi, quoscunque vel-

lent

lent cantus, sirenios esse omnes non è longinquo
 perceperunt Germaniæ proceres, & proinde aures
 suas iisdem auscultandis non magis illi accommo-
 daverunt, quam CHRISTIANO I. Scandiæ monarchæ,
 monitis CALIXII papæ III. paternis, cura parendi
 erat, cum pro defendenda urbe & imperio Con-
 stantinopolitano ad novam expeditionem cruciatam
 eundem excitare adlaboraret. (b) Voluit neutra
 pars illa, ad tale ludibrium venire credulitatem
 suam, ut his amplius deciperetur artibus. Quamob-
 rem status corruptissimi emendationem, serium de
 nequiter admissis dolorem, eundemq; piis precibus
 mixtum, arma illa primum Christianus & mox di-
 cti modo proceres esse reposuerunt, quibus cæli
 misericordiam, pro se quisque permovere annitere-
 tur, ad causam periclitantis non uno modo Chri-
 stianismi in se suscipiendam atq; defendendam. Quid
 vero? Cum papa hac ratione tributum imponere
 ordinibus, aut ad exsolvendum decimas pervade-
 re non posset, alio modo, alio commento emolumenta
 curiæ & status sui amplificare aggressus est, indulgen-
 tiarum puta satis celebri & quætuoso commercio.
 (a) Vid. Freherum Tom. II. rer. Germ. p. 698. edit. noviss.
 (b) Vid. Holbergii hist. Dan. Tom. I. ubi de vita & re-
 gn. Christiani agitur.

SECTIONO POSTERIOR.

§. I.

Quod nostros Suedones Gothosque attinet, cuique
 D 2 ad.

ad oculum apparet, qui vel primis labris antiquitates eorum ecclesiasticas degustaverit, illos non solitos fuisse decimas ^{clericis} perolvere ante introductum in *Suebiam* Christianismum. Durante gentilismo, in *Germania* armentorum & frugum portione certa, ultro & viritim cives principum suorum necessitatibus subvenire solitos fuisse, ex *TACITO* (a) discimus. In specie de Germanis cismarinis h. e. *Scandiae* nostrae inhabitatoribus, *STURLONIDES* testatur, pro frugum abundantia, sacrificia ab ipsis oblata fuisse *OTHINO*. neque magis illo fine, quam ut hostiles machinationes propulsaret, (*) certam quantitatem nummorum, per singula capita, ejus sacerdotio appensam fuisse. (b) De oblatione *desumana* verò, quod illo tributi genere quoque censeferi voverint a sacrificulis suis; illius instituti muta est omnis ævi illius memoria; quidquid super problemate isto dissentiat *LIPSIVS*, & occasione loci apud *TACITUM* modo memorati, de primordiis decimarum urgeat, quod non à Christianæ, sed ultimis barbaræ Germaniæ temporibus, illa sint omnino repetenda. Nondum abolito cultu *Deorum Upsalensium*, quorum sacris interesse novella ecclesia, regesque magna (c) munera mittere, instituto veteri, tenebantur: ut se non solum redimerent ab exercendis impiis ceremoniis; verum insimul & veteris & novæ religionis antistitibus tributorum & decimarum perolvendarum onus in se reciperent, id non facile à se impetrare posse videntur.

Qvi in Scandiam primum intravere prædicatores
 Christianæ religionis, copiosum brevi tempore fru-
 ctum doctrinæ & institutionis suæ comportare po-
 tuerunt, quamdiu rationalem, eundemque ab exte-
 ris majoribus multo ante commendatum tramitem
 veritatis & simplicitatis illi sequerentur. tantoque
 illud præstitum iisdem magis proclive erat, quan-
 to ad restringendum veræ religionis ardorem,
 exteris terras & quidem præcipue *Fresones*, suopte
 nutu, civium multi concedere jam ante soliti fue-
 rant. At cum sequioris ævi sacrificuli *ROMANENSES*,
 Christianismum magis imperarent quam svaderent:
 pristinus ardor & devotio animi in pietatem ex-
 ternam & ritualement degenerasset: neque nisi carè
 redimendæ ipsis obtruderentur religionis excrescen-
 tiæ istæ, qui quæso! fieri aliter potuit, quam ut
 de jugo non amplius miti & opportuno, quale suum
 fore Christus sponderat, sed servili & importu-
 no, consilia inirent pariterque eadem exquerentur.
 Quas sub *CANUTO* rege ingentes in *Dania* excitavit
 turbas exactio decimarum, non sopitas nisi regis
 interitu, in sequentibus visuri sumus. In hac nostra
 gente, qui ad prædicandum evangelium, eandem
 primum ingressi fuere doctores & apostoli, illorum,
 primitivæ ecclesiæ virorum apostolicorum more,
 donariis gratuitis regum atque populi, vitam ut-
 cunque sustinere; modicis contenti, opes, qua-
 rum fulgore acies & devotio mentis eorum per-
 stringerentur, nullas desiderabant. Reges præsertim
STEN-

STENCHILLUS, INGO, RAGFALDIUS, SVRCHERIUS & ERICUS *sanctus*, rem Christianam & ecclesiasticam sibi curæ cordique quam maxime esse voluerunt, conditisque templis passim atque cœnobiis, imo concessis liberaliter, in sustentationem clericorum, sumptibus & beneficiis, promoverunt. Civium, ad exemplum principum, suos quoque mores conformantium, laudat, & prope miratur liberalitatem ADAMUS *Bremensis*, (d) de ævo & imperio *Stenkilliano* referens, quod, tempore currente auspiciatissimo illo, ADALVARDO episcopo, cum primum *Sigtonam* accessisset, ad unam missarum celebrationem, ad manum oblatae fuerint. LXX. marcae argenti; & oblationes ejusmodi quotidianas fuisse tateatur (e) *ut dix Christianus haberetur, qui non quotidie offerret ad missam.* His autem civium symbolis regumque donariis, quæ pro requie & salute animarum a morituris dari consueverant inde ab Ansgarii ætate (f) ad exornanda templa, se suamque familiam sustentandum, acquiescere debuissent clerici: (g) Imo opibus illis non vitam solum commode sustentare, verum iisdem etiam ditescere potuissent, si temperamentum habendi cupiditati suæ indicere voluissent. Si intra illam, quam natura præscribit, continentiam subsistere in animum induxissent suum, pro statis atque fixis censationis ecclesiasticæ titulis, ad luxum & abusum, magis quam moderationem & usum spectantibus: certe pro decimis tantas & tam periculosas dimicationes suscipere

re non habuissent opus. Sed est in promptu causa, cur legalem & imperatam potius, quam privatam atque gratuitam esse voluere clerici stipem illam, unde sumtus ipsis ad non commode solum sed & lautè vivendum suppeterent. Nimirum cum non è longinquo viderent, ea quæ gratuito expenderentur, pro cujusque majore aut minore diligentia in promerendo munere isto, magis plena modo, alias restrictiore manu conferri solere? quin, adeo neque rudes essent indolis & rerum suarum, ut nescirent ad *præmia virtutis & ignavia voluptatem* (b) quam juxta adspirabant, plus proficere certum, quam in dubio & incomperito suspensum salarium: inde pro aris & focis suis, beneficiis puta ecclesiasticis, imprimis vero decimarum opima colluvione, tantum sibi, idque unanimiter & strenuè depugnandum sumierunt. Calliditatis in præfulibus ecclesiarum alteram causam *OERNHELMUS* attexit. (c) nempe si viverent, ecclesiarum more primitivarum, ex gratuitis pie conferentium bonis: pro ut indolem elemosynæ magis haberent illa stipendia, quam rationem tributæ, ex formula juris *DIVINI* pendendi: Dico, si jure & consuetudine in secula perenni illa ratio collectandi duraret, quasi pennarum remigio nudati, ad illas in orbe maximas res, quas in oculis haberent, qui, quæso allevare semet, eniti atque emergere possent? Profecto non alio magis quam isto nomine regem *Daniae* modo memoratum laudat *JOHANNES*

Magnus (k) & I. WASTOVIVS uterq; Gothus (l) quam
 quod decimas & primitias Christi ministris liberali-
 us & commodius providisset, & ad locupetandum priva-
 tac rei canones eorum, pietatis reverentia, verum calida
 magis illa, quam callida, prouisset. Quidquid sit,
 decimas imperare seu exigere in hac nostra gente
 nullatenus tutum aut securum videbatur, quo ad
 ethnicorum toleratio & conscientie libertas dura-
 ret, quæ minimum usque ad *SEVERCHERI* lenioris
 tempora perstitisse videtur. & nisi admodum fallor,
 ex epistola *GREGORII* papæ, VII, quâ *STENCHILLI* fi-
 lios *INGONEM* III. & *HALSTANUM* de decimis toti re-
 gno indicendis blandè compellat, præcipitanter ni-
 mis concludunt illi, qui eas mox in receptam abi-
 ille legem autumant. (m) cum potius ex iteratis,
 alio atque alio tempore, pontificum instantiis colli-
 gere liceat, illam legem canonicam, nec dum
 longo post tempore receptam, ne dum observatam
 fuisse: etiamsi reges ipsos in decimas consensisse
 satis esset expeditum, quemadmodum ex aliis re-
 gum privilegiis illud idem mox apparebit. Neque
 bene supponitur, uno eodemque tempore, vel pau-
 lo post decimas imperatas, episcopatus *penes nos &*
vicinos populos certis descriptos fuisse limitibus; quia
 potius id rationi ac traditioni convenit, quod im-
 peratæ tum fuerint decimæ, cum episcopatus suis
 limitibus primum definiti essent; quamvis per istos
 Dania, licet distributa, idque à regis *Canuti* IV.
 tempore, decimas illa tamen non exsolvit, sed D.

CANUTUM eundem, *SV. ESTRITHII* filium, cum eadem rigidè nimis urgeret, *Ottonis* 1086. VI. Idus Julii, in æde *S. Albani*, ad summum altare interfecit. Super illa verò regis Danici cum civibus suis *de decimis*, lite sangvinariâ; de anno item certo, sive incerto, quo rex trucidatus fuit, & deniqve honoribus posthumis ejusdem, quisquis plenius informari cupit, *Daniæ* historicos, & quidem præcipuè *SAXONEM* cum suo commentatore *STEPHANIO* conferat, & deinde cum *OERNHIELMIO* & *BENZELIO* nostrate committat, suæque mox curiositati perbellè satisfactum videbit. Interim non uno impetu, sed per varias temporum periodos, infinitasque cleri artes, idque nusquam fere sine turbis publicis, decimas populo nuper converso impositas fuisse, non sub illo modo *Danicæ* gentis exemplo patet, sed docet insuper vicinæ gentis, puta *Holfatiæ* historia, eundem ipsi quoque animum fuisse, cum ex suggestione cleri, servitutis genere eodem, eandem multare vellet *comes* idemque *princeps* civitatis. Quidquid creparet *episcopus* divinam utriusque fœderis legem & præscriptionis ecclesiasticæ in-memoriam sanctitatem, *Holfati* tamen prius se comitatum vastaturos, & ad libertatis avitæ vindicem Danorum gentem, non inhonesto transtugio, abituros denunciabant, quam commento specioso quocunque, ad accipiendum humeris suis jugum, parentibus ignoratum, semet adduci paterentur.

(*)

E

(*)

- (a) *vid. Tacit. German. c. XV.*
- (*) *Gylfonem regem una cum indigenis Suetbiae suae, eâ de Asis advenis vana persuasione delibutum fuisse, ut crederes ipsos comitari omnem felicitatem, sub illis pacem vigere & prospera quævis, confer Eddæ mytholog. II. itemq;e prologum libri ejusdem.*
- (b) *vid. differs. de denario S. Petri II. p. 36. qua cum conferis T. Arnkielium in antiquitatibus Cimbricis I. p. 199. & videbis Wandatos nostros (Wân-dal-boar) cujuscunque sexus essent, ibidem denarium, in forma annui tributi, olim suo quoque Deastro obtulisse.*
- (c) *Oernhielm. Lib. III. 17. 3.*
- (d) *Adam. Brem. de situ regg. septent. p. 145.*
- (e) *ibidem p. 146.*
- (f) *vid. Rimbert. vit. Ansgar. c. 17.*
- (g) *Wildium in histor. Suetbiae pragmat. confer ex legibus patriæ vetustis in hunc modum differentem de continentia, an vero intemperantia clericorum primitivæ eccl. Svecanæ.*
- (h) *Sallust. bello Jugurt p. m. 342.*
- (i) *Oernhielm. Lib. III. 17. 34.*
- (k) *Joh. Magn. H. Sv-Goth. c. XVIII. 13.*
- (l) *Vastov. visis aquil. edia Ups. p. 54.*
- (m) *Oernhielm. H. E. L. III. c. 22. p. 332. l. 39.*
- (n) *Arnkiels Cimbrische heiden belehrung p. 253.*

§. II.

Diximus in hac nostra gente, ante factam terræ divisionem in certos episcopatus, constitutosque

que in modum *Marchionum*, episcopos, qui pro custodiendis *domi* limitibus ecclesiæ, iisdemque peregre dilatandis, strenuè laborarent, civium nostratum neminem publicè & palam *decimas* sibi obtrudi passum fuisse, licet solverent *reges*, & qui cum illis agerent superstitione delibuti alii; monitis inflammatis *Romani Ditu*: per literas illam cantilenam plus simplici vice, auribus eorum insufurrantis, quod quidem nulli grave videri debeat pro meliari parte, videlicet semper victura animà, quamque decimam DEO offerre, cum pro morituro corpore, plurimæ gentes coniugibus suis, tertiam rerum, legibus compellentur exsolvere. (*) Eiusmodi motivo turgent *GREGORIANÆ* ad *HALSTANUM* & *INGONEM* datæ litterulæ: à quibus neque dissentiunt *Alexandri* ad *CAROLUM VII.* post non integrum seculum, iteratæ obsecrationes armatæ, ut quàm terrenis & cælestibus bonis *reges* atque cives non invidi abundare vellent, tam prompte atque pio decimam profuturam ordini suo, illi quoque in barreum domini adferrent. Eiusmodi verò juris speciem fraudibus tuis, sancta gens nullo non tempore imposuit, quemadmodum jam ante audivimus. Verum quæstus pietatis iste cuius generis esset, cum non è longinquo appareret, regni viribus, ab angve in herba latitante isto, quorum intererat, suo quisque tempore, caute providerunt.

(*) *Oernhielm. H. E. L. III. 22. §. 40.*

§. III.

Nobis nunc ordine inquirendum succedit, quo tempore in *SveoGothis* primum juris publici

decimæ evadere cœperunt? In sectiõne priori, ubi de decimis in genere egimus, seculo sexto & sequentibus accidisse diximus, ut conciliis & legibus apud exteros imperari cœperint decimæ. In hac nostra gente, licet illi, qui mysteriorum divinatorum interpretes huc primum accesserunt, papistici regni mysterium hoc idem, auditorum suorum fidei non ociosè mandaverint: in ceteris *GISLO* Lincopiensium episcopus, de quo scriptum invenitur, quod de DEO sacrificiis & decimis colendo, fideles suæ ecclesiæ crebro admonuerit. (a) Imo papa ipse; licet anathematis fulmine percutiendos edixerit omnes, qui ter moniti decimas non offerrent: (b) tamen ante sacram (c) in publico cœtu concilioq; latam sententiam comitalem, decimarum præstationem, juris publici, in regno Sveo-Gothico factam fuisse, quod sciam, nostratum nemo adseverare ausus est. Esset heic locus de conciliis in Suetia pontificiis & ecclesiasticis (*Helge-tung*) quam auctoritatem & effectum civilem, jure ne, an injuria olim habuerint, disquirendi: verum disquisitioni isti altius nos immittere, non rerum habitus sinit, neque temporis angustia. Id non prætermittendum tamen, quod quamvis religionis sancienda & tuenda munus nunquam non sanctum fuerit apud majores nostros Christianos; clericis ab initio tamen tantam non permiserint auctoritatem in comitiis, quantam sibi ipsi vindicavere, postquam artes suas omnes sub signa vocare cœpisset

papismus. De novella majorum congregatione fidelium perhibet *ADAMUS* (d) quod veritatem prædicantes episcopos, si casti, si prudentes, si idonei essent, concilio populorum communi, *Quare* ipsis appellato, interesse non renuerint: sed ita tamen, ut fortem civis excedere, aut jura regni, religionis sub prætextu dispensandi, iisdem nullum arbitrium adhuc, nullam potestatem reliquerint. Sed incidunt, post non multo, alia tempora, quibus posthabita evangelii prædicatione, semet non regno, curiæ & bellis solum immiscuere clerici, sed & laicis principibus sese præferre, atque jure civitatis nullo pene observato, comitia suo prete nutu celebrare cœperunt. (e) Atque ad illud genus comitorum forte non immerito quis retulerit, quod non de fide, neque repurganda disciplina ecclesiasticâ in *Assubâ* (*) seculo vergente XII. habitum fuit, super controversia, uti non improbable videtur, duos inter Gothiæ episcopos ortâ de determinandis diœceseon limitibus (f): ut constaret, e quibus terris cuilibet eorum exigendi decimas, jus competeret. Meminere concilii illius L. L. *Westro-Gothiæ*, & qui ad eandem appendicem consignavit auctor anonymus; qui, *Scaris* sedente *JERPULVERO*, eodemque rem gerente, factum ait, ut à civibus primâ vice solverentur decimæ (g) seu uti præsumtionem zeli eandem, pro more seculi, magis aperte exprimere voluisse videtur *BRINOLPHUS*, quem post aliquanto eadem cathedra sessum recepit: (b)

Biskop JERPULF fødder i Hwarfs by /
 Han gjorde landet en **SKAD** å ny
 Dwar Bonde skulle göra **TJOND** af thet Gud ho-
 nom gaf/
 Om han skulle bära **HÄT** eller **BJERD** staf/
MYRENS RÅD efter Rurekona lag/
 Samtækte thet på en **HERREDAG**. h. e.

*JERPULPHUS episcopus, natus in Hwarfsby novum re-
 gioni (regno) condit statutum, ut quilibet civis decimas daret
 ex omnibus à DEO sibi concessis, si quidem ille pileum &
 pedum gerere deberet. Senatus regni, secundum jus canonicum,
 in id consensit in publicis comitiis. Sonant ita verba ex
 interpretatione nobilissimi WILDII nostratis, de pa-
 triæ historiâ, cum civili, tum quoque ecclesiastica
 meritissimi viri. Videtur autem in eam inclinare
 sententiam vir illustris, quod ad instantiam regis
 ac episcopi, à populo promulgatum fuerit idem de-
 cretum, adeoque pro plebescito magis, quam senatus
 consulto accipiendum esse. Verum habitâ ratione
 temporum, quibus usu venere isthæc omnia: quàm
 in senatum regni viam pertentaverint, & in illo
 partes primarias demum invenerint episcopi; iidem-
 que in regno non cives amplius, sed rerum divi-
 narum humanarumque arbitri censeri voluerint;
 in summa, regnum in sua quisque diœcesi moliti
 fuerint: suspicari licebit jus comitiarum pristinum
 sensim in delvetudinem abiisse, & quæ de proce-
 rum conventu (Herredag) eorumque senatus con-
 sulto.*

sulto sonant verba *Brynolphi*, utpote accomodata usui & introducto nuper regimini ævi illi⁹, non sensu populari, sed propriè & strictè accipienda esse. Concilii igitur sive ecclesiastici sive ecclesiastico politici hujus scopus erat, comitorum jure pristino suppresso, armis decretoriis transigere super tributo, sacri ordinis viris, sub nomine *Decimæ*, æternum exsolvendo.

(a) Benzel, *Monum. Eccl.* pag. 118.

(b) *Vildes histor. Sv. pragm.* pag. 376.

(c) *L. L. W. Lundii* pag. 72.

(d) Adam. *Brem. ed. Fabric.* pag. 60.

(e) Adalbartum *Bremens. A. Ep. consilium cepisse vocandi ad concilium episcopos Daniae &c. vid. apud Adam. III. cap. 31. seqq. Concilium eccles. Lincopiæ indixisse Nicol. Alban. Card. vid. Benzel. monum. eccl. pag. 74. Skeningæ, Sictionæ, Telgæ, Arbogix, aliisque Suetbiae locis, abs Legatis pontificum, & Archi episcopis habitorum conciliorum provincial. mentionem facit Chronicon à D. D. O. Celfio edit: Upsaliae, pag. 70 itemque Netzelbl. bibl. S. G. II. p. 125. 170. &c.*

(*) *Ue constares, qua parte Scandix in concilium convenirent ecclesiae & gentis illius proceres, loculos excussi geographicos & topographicos, quotquot invenire potui. Cumque nulla mea, ad explicandum æstum illum, proficeres industria, quem praefulem Gothlandia, eundemq; rerum ecclesiastic. promum condum pridem patriae meae submisserat, consului, qui, eli à S. litera, Albebeck juxta appellari locum, Hist. eccl. S. G. II. pag. 277. memet da-*

cuis Cumq; continentis Scandiae regione nullâ invenire possem, in insularem, modo dictam, ubi quaesituri novas sedes jam olim convenire majores nostri solebant, delatus sum; & ab urbe Wisby/ Albeck parochiam prope remotam inveni: à statione classiariorum perinde dictâ, atq; ab archiepiscopali praetoriana sede, urbem modo memoratam Wisby suum olim nomen accepisse videtur. *Ulf/ Ulfior Ulfior & Ulfior lembos dici, rbedaeque, in sitorum modum effigatas, quae in itineribus consiciendis Lapponibus usui esse solent, nemo non nostrum noverit. Insula certe ab urbe Holmiâ non procul remota Ulfkeron (lemborum insula) cum villagio Ulfenâ/ promiscuam vocis ejusdem prononciationem antiquitus obtinuisse, manifesto docet. Akkeron Graeciae fluvio, & ejusdem nominis Palaestinae oppido, ubi diem obiit Henricus O-Goth. episcopus, quamvis non aperte dixerim ab Alkomannis Scandianis nomen inditum, originem eandem tamen, atque cognationem Scythicam manifesto producit. Verbo: in vicinia dicta modo urbi Wisby/ belli olim, dehinc pacis artibus florentissimae, locum conciliâ, quem designant LL. VII. quarendum esse, donec certiora aliunde edoceri potero, haviolari licebit,*

(f) Oernhielm. IV. 7. 70.

(g) Vid. not. (e)

(h) Monument. eccl. Benzel. p. 74.

§. IV.

ID vero ut magis adhuc pateat, controversiâ, cuius modo meminimus, filum persequi, à proposito non alienum erit. Fuerat jam ante Verendia ditionis O-Gothicâ, pomeriis ecclesiâ iisdem, quibus

bus ipsa, quoque comprehens. Sed cum sustinen-
 da per utramque Gothiæ gentem, curarum mol-
 minius sufficeret *Lincopensis*, eorum, quorum inter-
 erat auspicio, bifariam diocesim dividere, utile vi-
 sum fuit. Imo ne sua gens episcopo destituta,
 non gens videretur (a), precio & prece regem
 obsecraverit *Smolandi*, provideret ille sibi pasto-
 rem animarum, quem suum ipsi scirent & honorifi-
 ce colere possent. (b) Quid verò accidit?
 Cum utrinque accurandum esset illud negotium,
 invidiæ tempestas quædam de dioceseon limitibus
 repente coorta fuit. Palam & aperte illud quidem,
 sed quos cum cuperet plus ultra dilatatos *STENAR-*
RUS, novus *Verendiae* præsul, adeo non evangelii
 ministerium, ejusque messem, quam magis *decima-*
rum cum *COLONE Lincopensi* partitionem in oculis
 habuisse, verò propius esse videtur. Etenim si
 institutionem ad pietatem ecclesiæ suæ, saltem in
 oculis habuisset *STENARUS*, non dubito in *Verendia*,
 neophytorum, religionis senta vero imbui sitienti-
 um, tantam fuisse frequentiam, quanta abs suspicio-
 ne desidiæ immunem eundem præstare potuis-
 set, etiam sine supplemento curarum novo aliquo,
 ejusque morosa affectatione. Igitur alia suberat caus-
 sa dissidii. nempe cum *O-Gothorum* præsul ampli-
 orem & populosorem haberet administrationem,
 quæ redituum omnis generis, præcipuè verò *decima-*
rum opulentiâ, cathedræ illius dignitatem hone-
 stare, inde de dilatandâ sua diocesi & laboris dif-
 findendâ mercede magis, quam labore ipso,
COLONEM apud pontificem convenit. Quid verò pon-

tifex? Postquam motivo, nescio quo præpostere adhibito, inprimis vero *USÆ* in sacris exemplo, *regem* ante modo, idque non difficulter pervicisset ad non contractandum novi fœderis aream, ejusque ministerii apparatus, eodem modestè præterito, seriem controversiæ omnem filiis suis *legatis*, non nato (c), recensq; nato (d) una cum *JERPULVERO* modo nominato, commisit dirimendam. Quæ verò pontificis mens fuerit, tabulæ literarum ad *Stenarum* & ad arbitros perscriptæ, quarum apud *OERNHIELMIM* apographa prostant, (e) non obscure docent. Scilicet ad formam *juris Leonini*, pro validiore sententiam ille dixit. non nunc solum, sed sequeviteculo post etiam, cum *Finlandiam Gothicam* (*Swæden* / *WILHELMO Sabinensi* procurante Cardinali, cathedræ *Lincopiensis*, in vicem cumuli, adjiceret. Sed cum justitiam, verius potestatem (f), quam in sui odium prætenderat pontifex, cum *juris naturalis regulâ*, quæ ejusdem loci atque ordinis æqualibus æqualiter distribuendum monet, penitus non convenire perspiceret *Stenarus*, ad concilium, quo majorem *papas* nostri nondum agnoverant, provocasse, non improbabile videtur. Loquor de concilio *Sacro* provinciali, quale *NICOLAUS Albanensis* Cardinalis, paucis ante ortum hoc dissidium, annis, *Lincopias* coëgisse memoratur. (g) Concilio verò isti, utrum *Lundensis* regni *Svethiæ PRIMAS* præfederit, an verò triumviri à papa delegati, solo suo nutu, locum controversum istum excusserint, quod certò sentiam, nondum plane constitutum habeo. Quidquid sit, cum mecum reputo (i.) *ABSALONIS* A. Ep. per hæc

Scandiae regna, pace belloque summam auctoritatem; (2.) *STENARI* in illa pugna inferioris conditionem subsequenter, (3.) ejus exilium, (b) & sub exilio cultam cum Archiepiscopo, in illius aula interiori amicitiae consuetudinem; (c) & denique (4.) loci, ubi in concilium coitio facta fuit, intra diocesin OstroGothiae, quamvis extra Scandiae continentem, situm celebrem, eundemque instituendo conventui utrinque opportunum & liberum: fateor non invitum me in illam trahis sententiam, quod concilium ecclesiae Scandicae hoc idem generale fuerit; & quem ad modum synodici virtute decreti, à *JERPULVERO* decimae publice dicuntur imperatae; ita quoque pervicacissimam duorum episcoporum contentionem, sacri concilii celebrandi, & mox symboli condendi illius demum occasionem suppeditavisse.

(a) Oernhielm *IV. 1. 41. seqq.*

(b) Vastovii *Vitis aquilon.* & Benz. pag. 77.

(c & d) *Distinctivo charactere illo, legati à latere pontificii ab A. Episcopis regnorum discriminari vulgo solent.*

(e) Oernhielm *II. E. IV. 7. 70. seqq.*

(f) Benz. *not. in Vastov. p. 77.*

(g) *vid. not. (e) §. praeced.*

(b & i) *vid. not. (f) huius §. adde prolegg. ad Saxon. Gramat. Stephani p. 18. nempe, cum ad Sveo-Gothos fugitivo Danorum A. Episcopo hospitium ante modo praestitisset Verendia, ad habendum vicem gratiae eandem exili illius pastori; & quantum in se retundendum aegide sua telorum impetum, quem in eundem vis fortior intentaret, quis non Absalonem obstructum aixerit? vide sis Saxon. Gr. Stephan: pag. 298. fin.*

* * * * *

Glückwünschung

An

Seinen Freund

Den Herrn AUCTOREN,

Als Er das erste mahl von ZEHENDEN

In diesem Werke Ihr, mein Freund, hab't wohl geschrieben
Von ZEHENDEN, und zeigt wer erst dies Steuer nahm;

Wie sie Leviten ist ein unterhalt geblieben,
Und wie ein theil davon in **GOTTES** Kasten lahm.

Ihr zeigt auch, wie sich, der Pabst, der **GOTTES** Affe
Die ZEHEND cent pro cent zu nehmen unterstand.

Wie **JERPULF** führte ein in Schweden solche straffe,
So Swedsche beutel taht im kurzen leer und runde.

Ich könnte vieles noch zu Euren rühm bezeigen,
Wie viele nettigkeit in diesem wercke prangt.
Mein mund mag doch da von anho stille schweigen,
Weil Ihr schon, ohne dem, von jedem dank erlangt.

Der himmel segne Dich! und kröne Dein bemuhen!
Es treffe stets Dein fleis viel wohlgergehen an!
Was unglück heist und ist, das mühe von Dir fliehen!
Es wende sich zu Dir was Dich vergnügen kan!

CARL MAGNUS SIERCKEN
Junior.